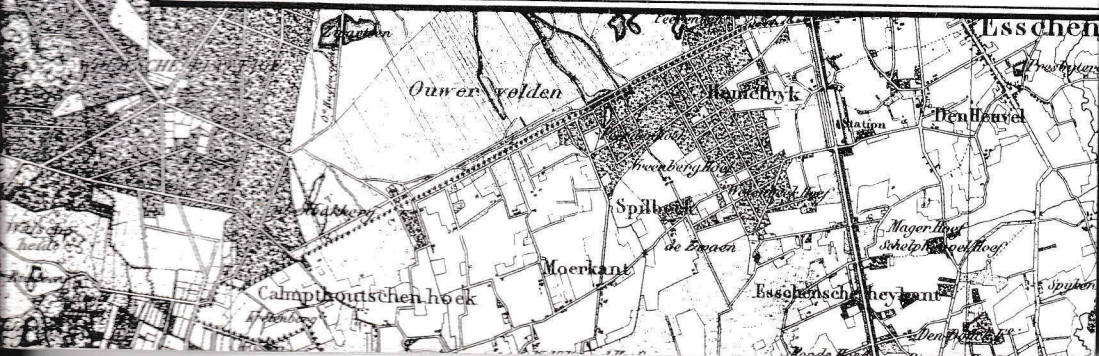

3 - '93

Begraafplaatsen in Wouw.

Mensen hebben zich altijd bezig gehouden met begraven en begrafenissen. Vroeger werden de rijke dorpsbewoners zelfs niet op het kerkhof begraven, maar in de kerk. Daar hing altijd een typische lijkgeur, want vaak lag de kerkvloer opengebroken als er weer een graf gereed moest worden gemaakt voor een rijke dorpsbewoners. Niet erg fris en hygiënisch in de kerk dus.

Later kwam er een verbod op het begraven in de kerk, ook in Wouw. Grafstenen in de kerkvloer herinneren op vele plaatsen nog aan dit begrafenisritueel in de kerk. In de Lambertuskerk in Wouw zijn deze stenen door de vernieling in de Tweede Wereldoorlog verdwenen.

De andere drie kerken in de gemeente zijn nog niet zo oud. Zij stammen uit de tijd dat er al lang een verbod rustte op begraven in de kerk.

In dit artikel aandacht voor de begraafplaatsen in de gemeente Wouw.

Wouw.

Van oudsher werden de stoffelijke resten van overledenen begraven in of rond de kerk. Waar nu het Pastoor Woltersplein ligt heeft vroeger een deel van het kerkhof van de St.Lambertuskerk gelegen. Over de grootte van deze begraafplaats is niets bekend. In 1818 werd er op dit kerkhof een lugubere vondst gedaan. In het "beenderhuisje", staande op dit kerkhof, vond met een kinderlijkje. Men heeft niet kunnen achterhalen van wie het kinderlijkje, een meisje, was.

In 1820 raakte de begraafplaats vol en deed de burge-meester een publicatie uitgaan dat voortaan de lijken naast elkaar begraven zouden worden en dat de zg."armen-hoek" zou worden verkleind. Hieruit kan men de conclusie trekken dat de overledenen kris kras door elkaar werden begraven. In de meeste dorpen en steden was de kerk het

4
middelpunt van de volksgemeenschap. Waterleiding was er niet en het water werd uit de 2 pompen, welke sinds 1768 het Marktpllein sieren, gehaald. Deze pompen staan slechts enkele tientallen meters van de kerk af. Aan verontreiniging van het drinkwater dacht men toen nog niet.

Toch heeft men reeds in 1827 van hoger hand ingezien dat deze situatie in de dorpen en steden niet kon blijven bestaan. Bij Koninklijk Besluit van 4 september 1827 werd o.a. bepaald dat met ingang van 1 januari 1829 in

"steden, dorpen en vlekken van eene bevolking van meer dan duizend (1000) zielen, het begraven op kerkhoven of begraafplaatsen in de bebouwde kom der gemeente gelegen te doen ophouden en bij gevolg te bevelen, dat aldaar door het plaatselijk bestuur zullen worden aangelegd eene of meer begraafplaatsen en zulks ten minste 35 à 40 ellen afgelegen van de bebouwde kom der gemeente".

Om aan het K.B. te voldoen is grond aangekocht, groot 58 roeden en 56 ellen uit een perceel weiland, gelegen aan de Steenweg van Wouw naar Bergen op Zoom (nu Bergsebaan) voor een bedrag van f 600,=. De oudere mensen van Wouw zullen deze begraafplaats nog zeker herinneren. Deze begraafplaats heeft gelegen tussen de Bergsebaan en de Molen, ten oosten van de Akkerstraat, waar nu de opslagplaats van bouwmaterialen is van aannemersbedrijf van Merode. In het K.B. van 4 september 1827 werd ook bepaald dat de begraafplaats moest worden omringd door een stenen muur. Waarschijnlijk om financiële redenen heeft men de koning verzocht om de nieuwe begraafplaats te omringen met een heg. De koning stemde hierin toe, echter onder voorwaarde dat jaarlijks een bedrag op de begroting moest worden uitgetrokken teneinde te zijner tijd de heg te vervangen door de verplichte muur. Op 17 juli 1855 besloot de raad der gemeente op het verzoek van het R.K. kerkbestuur van de H. Lambertus de algemene begraafplaats over te dragen aan genoemd

kerkbestuur. Het definitieve besluit werd pas in 1861 genomen. Waarom het zolang geduurd heeft is niet in de archieven te achterhalen. Ook het kerkarchief van de H.Lambertus geeft hierover geen uitsluitsel.

In december 1861 besloot de raad dus om de burgerlijke of algemene begraafplaats aan het R.K.kerkbestuur over te dragen voor de som van f 100,=, onder voorwaarde dat

"het begraven der lijken der Hervormden op de daarvoor bestemde gedeelte, alsmede het begraven op het zogenaamde publieke begraafplaats onbelemmerd en kosteloos zal moeten geschieden".

Op 26 juni 1865 is de nieuwe begraafplaats, groot 68 roeden en 20 ellen, plechtig ingewijd. Het kerkbestuur heeft de bestaande algemene begraafplaats dus iets uitgebreid nl. met $\pm$ 10 roeden. Uit het kerkarchief zijn de begrafenistarieven voor deze nieuwe begraafplaats gevonden. Deze waren als volgt:

Volwassenen:	gehuwd	ongehuwd
Klasse I	f 166,05	f 154,40
II	f 120,95	f 112,90
III	f 30,--	f 29,25
IV	f 16,55	f 16,05
V	f 9,40	f 8,90

Kinderen:

Klasse I	f 28,75
II	f 9,80
III	f 3,45
IV	f 2,--

Deze klasse-indeling is heel lang gehandhaafd en pas rond 1960 afgeschaft.

Uit een ingesteld scheikundig onderzoek in 1910 bleek dat het drinkwater van de woningen, gelegen aan de begraafplaats welke binnen een afstand van 35 meter van

4

de bebouwde kom is gelegen, zeer ondeugdelijk was en dat de verontreiniging moest worden toegeschreven aan het onmiddellijk aan de woningen grenzende kerkhof. Bij besluit van 26 maart 1910 werd dan ook bevolen om de bijzondere begraafplaats van de St.Lambertuskerk te sluiten. Op 17 juni 1910 verzocht het kerkbestuur om een nieuwe begraafplaats aan te leggen aan de Doeldreef. Hiervoor werd een terrein aangekocht, groot 1 ha.en 16 aren van het Armbestuur voor een bedrag van f 3000,=.

Deze begraafplaats is tot op heden nog in gebruik. Wanneer de Algemene Begraafplaats aan de Bergsebaan, welke tegenover de Bijzondere Begraafplaats lag is opgericht is in de archieven niet terug te vinden. Ook zijn er geen begraafboeken en/of lijsten aangetroffen. In 1875 bleek uit de gemeenterekening dat er toen voor het eerst een bedrag ad.f 7,50 is uitgetrokken voor onderhoud van de Algemene Begraafplaats. Hieruit kan de conclusie getrokken worden dat deze Algemene Begraafplaats in 1875 is opgericht. Deze datum kan juist zijn, omdat het oudste bekende graf op dit kerkhof van J.G.de Bosson is, die op 8 mei 1880 is overleden. Uit het jaarverslag van 1892 blijkt dat de Algemene Begraafplaats een oppervlakte heeft van 61.10 aren. Op een later tijdstip werd besloten om een gedeelte van de Algemene Begraafplaats aan de openbare dienst te onttrekken en dit gedeelte te bestemmen als standplaats voor woonwagens. Op 2 maart 1928 besloot de raad met ingang van 1 april 1928 de Algemene Begraafplaats, gelegen aan de Bergschenweg, behalve het zuid-oostelijke gedeelte, ter lengte van 28 meter en breedte van 24 meter (672 m²) aan de openbare dienst te onttrekken. Als reden werd genoemd dat de Algemene Begraafplaats toch niet meer werd gebruikt voor het begraven van lijken. Dit was ook de reden waarom bij raadsbesluit van 28 april 1965 de Algemene Begraafplaats aan de Bergsebaan gesloten werd verklaard. Op de Bijzondere Begraafplaats aan de Doeldreef is nu een gedeelte bestemd tot Algemene Begraafplaats. Dit was noodzakelijk, omdat bij wet van 10 april 1869 de gemeenten verplicht werden gesteld om tenminste één Algemene Begraafplaats te hebben.

Op 14 juni 1850 vestigden zich de eerste zusters van de Congregatie van Roosendaal aan de Kloosterstraat en zijn met veel ijver met het geven van onderwijs in Wouw begonnen.

Op 17 december 1886 vroeg de directrice van het "liefdesgesticht" om een eigen begraafplaats achter in de tuin van het klooster. De geneeskundig inspecteur adviseerde afwijzend. Het kerkhofje is er toch gekomen, want in 1912 verzocht het Liefdesgesticht om de bestaande begraafplaats te mogen uitbreiden. Dit werd toegestaan. Op 1 augustus 1972 hebben de laatste zusters het klooster verlaten en zijn terug naar het moederhuis "Mariadal" te Roosendaal vertrokken. Enige jaren tevoren, en wel van 1 tot en met 9 april 1970 zijn de stoffelijke resten van het kloosterkerkhofje opgegraven en overgebracht naar de begraafplaats van het moederhuis.

Heerle.

Als gevolg van de Vrede van Munster (1648) hield Heerle op te bestaan als zelfstandige parochie. Pas in 1833 werd Heerle opnieuw een zelfstandige parochie. De begraafplaats lag van oudsher achter de kerk, wat tot op heden nog steeds het geval is. In 1892 is de bestaande begraafplaats uitgebreid met $\pm 2500 \text{ m}^2$ aan de oostzijde van de begraafplaats. In verband met de toename van de bevolking te Heerle wat uiteraard gepaard ging met een hoger sterfte-cijfer verzocht het kerkbestuur in 1926 om uitbreiding van de begraafplaats. De laatste uitbreiding vond in 1982 plaats met 233 graven.

Moerstraten.

De parochie Moerstraten werd pas in 1927 opgericht. Op 24 december 1925 werd het kerkbestuur gemachtigd tot de aankoop van gronden voor kerkgebouw, pastorie en kerkhof. In 1926 is de grond aangekocht voor het bedrag van f 5500,-. Het hele perceel was groot: 1 hectare, 43 aren en 20 centiaren. Op 18 november 1926 verzocht het R.K.kerkbestuur van Moerstraten tot oprichting van een

Bijzondere Begraafplaats, gelegen achter de kerk, groot $\pm$ 28 aren.

Wouwse Plantage.

In Breda werd op 17 december 1875 de oprichtingsakte van de parochie Wouwse Plantage getekend door de toenmalige bisschop H. van Beek. Achter het kerkje kwam de begraafplaats. Hoe groot deze was bij de oprichting kan men in de archieven niet terug vinden. Alleen de jaarverslagen geven de grootte van de begraafplaats weer.

Wouw, april 1993.

Jan Schijven.

BIJLAGE I.

Hieronder volgt een opsomming van de begraafplaatsen zoals zij in de betreffende jaarverslagen stonden vermeld:

Algemene Begraafplaats:

1892: Aan Algemene Begraafplaats gelegen even buiten de kom der gemeente in de richting naar Bergen op Zoom, groot 61.10 aren.

1930: Idem, waarvan 6.72 aren als begraafplaats wordt gebruikt.

Bijzondere Begraafplaats:

1892: Een begraafplaats van het R.K.Kerkgenootschap te Wouw gelegen even buiten de kom der gemeente tegenover de gemeentebegraafplaats: groot 86.20 aren.

B.: Een begraafplaats van het R.K.Kerkgenootschap te Heerle, gelegen aan of tegen de kerk aldaar: groot 19 aren.

41
C.: Een begraafplaats van het R.K.Kerkgenootschap te Wouwse Plantage, gelegen bij de kerk aldaar: groot 25.40 aren.

D.: Een begraafplaats van het R.K.Liefdesgesticht te Wouw, gelegen achter de tuin van genoemd gesticht, groot 16 centiaren.

1930: Een begraafplaats van het R.K.Kerkbestuur te Wouw, gelegen achter de kerk aldaar, groot 1 ha. 16 aren.

B.: Een begraafplaats van het R.K.Kerkbestuur te Heerle, gelegen achter de kerk aldaar, groot 27 aren en 90 centiaren.

C.: Een begraafplaats van het R.K.Kerkbestuur te Wouwse Plantage, gelegen achter de kerk aldaar, groot 25 aren en 40 centiaren.

D.: Een begraafplaats van het R.K.Kerkbestuur te Moerstraten, gelegen achter de kerk aldaar, groot 9 aren en 20 centiaren.

E.: Een begraafplaats van het R.K.Liefdesgesticht te Wouw, gelegen achter de tuin van genoemd gesticht, groot 16 centiaren.

Deze uitgave werd mede mogelijk
door de financiële steun van de
Drankencentrale "Wouw" B.V.